

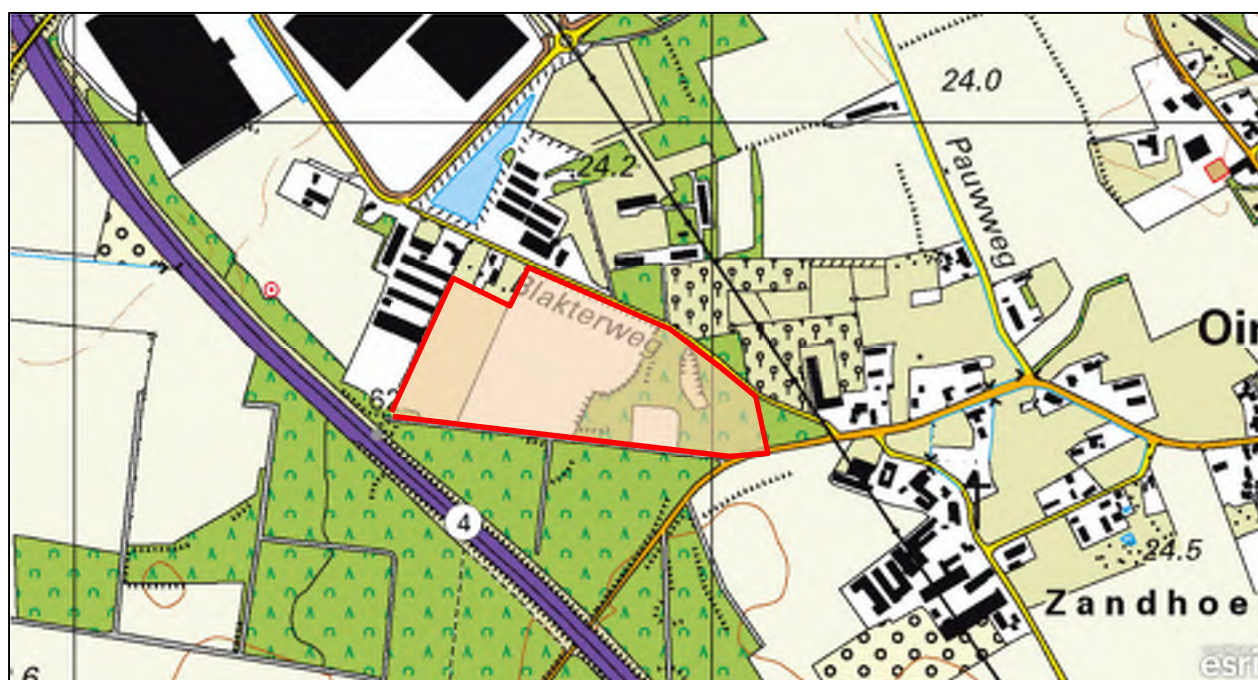
aan:
van: Ido Borkent
betreft: waardestelling natuur en landschap Blakterweg
datum: donderdag 21 september 2017

memo zonnepark oirlo-blakterweg 2017 versie 02 eindconcept

EINDCONCEPT

1. Waardestelling natuur en landschap

Vanwege het voornemen om op een terrein aan de Blakterweg nabij Oirlo een zonne-energiecentrale te realiseren dient in het daartoe te vervaardigen bestemmingsplan een waardestelling te worden opgenomen met betrekking tot de landschappelijke en ecologische waarden van het projectgebied.

figuur 1. De ligging van het projectgebied.

In dit rapport wordt aandacht besteed aan de landschappelijke karakteristiek, de topografische ontwikkeling en, via een rapportage door bureau Natuurbalans, aan de actuele natuurwaarden.

2. Landschappelijke karakteristiek.

Het gebied ligt in een dekzandlandschap. De bodem bestaat uit vrij arme, leemarme zandgrond. Typerend voor de ondergrond is de afwisseling van dekzandruggen en -vlakten, die doorsneden zijn door vlakke beekdalen. Deze dekzandgordel strekt zich over een groot gebied ten westen van de Maas uit, over de oostelijke flank van de Peelhorst. De hoogste delen van de Peelhorst fungeren als waterscheiding. De beken stromen dan ook alle in noordoostelijke richting naar de Maas. Tussen Venray en Oirlo stroomt zo de Oostrumsche Beek.

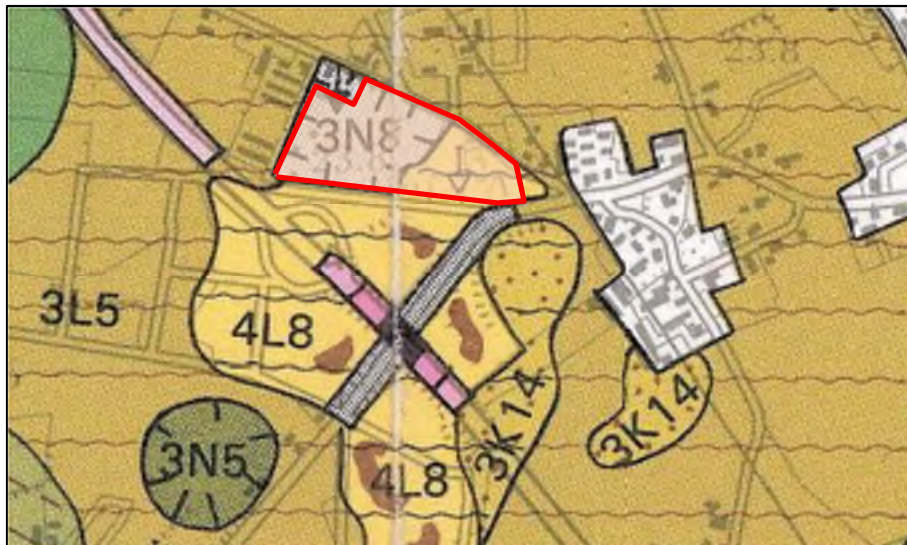
Het dekzand is afgezet over diverse oudere afzettingen, en is van laat-Pleistocene oorsprong. Plaatselijk is veel later nog, in de Middeleeuwen en later, en onder invloed van menselijke gebruik, herverstuiving opgetreden. In het oude landbouwkundig gebruik ontstonden grote heideterreinen, begraasd door schapen en ander vee. Door deze al overbegraasde terreinen ook nog te plaggen konden lokale verstuingen ontstaan. Al deze terreinen vormden tot in de 19e eeuw de "woeste gronden". Aan het eind van die eeuw werden terreinen verder ontgonnen en soms ook bebost. Het gebied zou dus ook kunnen worden getypeerd met de term dekzand-ontginningslandschap.

Na WOII werd het gebruik van het landschap nog intensiever. De niet-grondgebonden veehouderij deed zijn intrede, ruilverkavelingen zorgen voor een grootschaliger beeld en lagere grondwaterspiegels, het wegennet werd verder uitgebreid en steden breidden zich verder uit met woonwijken en bedrijventerreinen. Hiermee raakte het dekzandlandschap zijn agrarische karakter steeds meer kwijt.

Deze ontwikkeling wordt voor het projectgebied verder beschreven aan de hand van paragraaf 4.

3. Geomorfologie

Op de geomorfologische kaart [datum 1980, figuur 2] is aangegeven dat het gebied zelf thans uit twee eenheden bestaat. Het westelijk deel is een laagte ontstaan door afgraving [3N8]. Het oostelijk deel bestaat uit lage landduinen, maar is plaatselijk vergraven. Vrijwel het hele terrein maakte deel uit van een dekzandkop in een grotere dekzandrug [3L5, 3K14]. De bodem is getypeerd als een samenstelling van een veldpodzol en een duinvaaggrond.

figuur 2. Fragment van de geomorfologische kaart, uitgave 1980

De vergravingen zijn op de hoogtekaart [AHN2, hillshade, figuur 3] goed te zien. Het betreft natuurlijk de westelijke akker, het kleine akkertje aan de zuidoostzijde, en de slurfvormige zandgroeve net ten noordoosten hiervan. Dit gebiedje bestaat nu uit grasland en bos. Ook ten noorden van de akker is nog een laag gedeelte te zien, maar dit is nu bebost. De vergravingen dateren uit de periode 1935 - 1940.

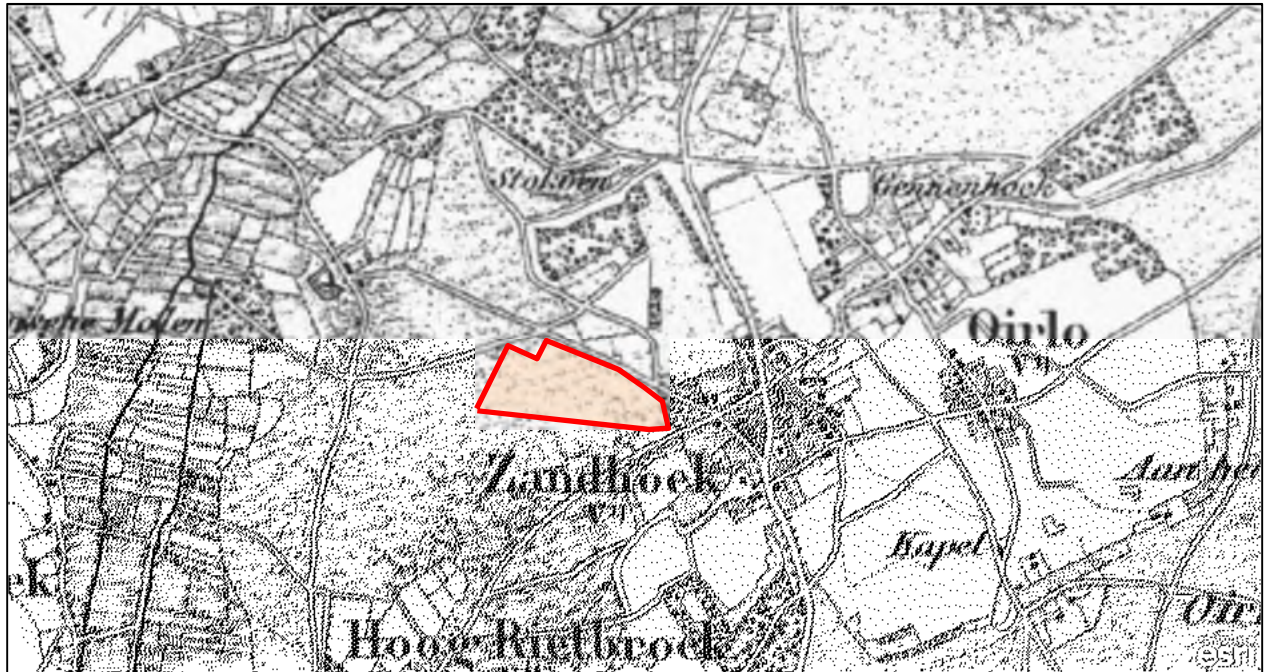
De oorspronkelijke stuifzandkopjes zijn ook nog goed te zien. Ook duidelijk is de randwal, die door de afgraving daar ten westen van is ontstaan.

figuur 3. Maaiveldprofiel zichtbaar op een hoogtekaart.

4. Topografische ontwikkeling

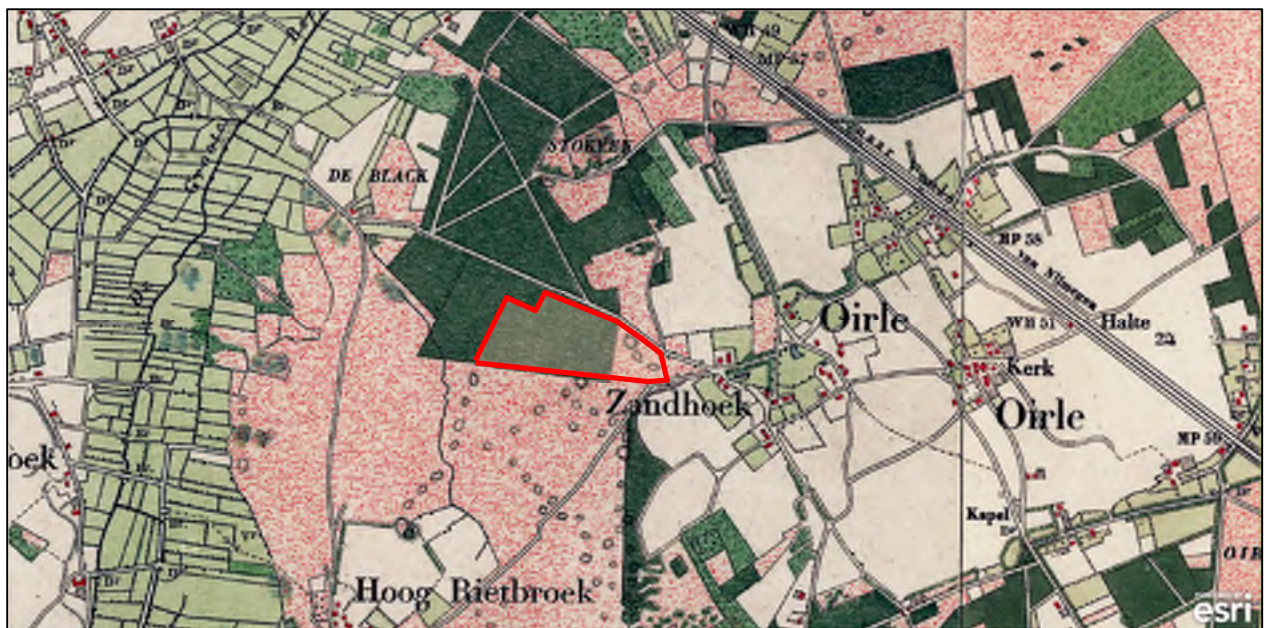
Met kaarten vanaf ongeveer 1800 is een vrij duidelijke aaneengesloten kaartenreeks op te bouwen die de ontwikkeling van het gebied in grondgebruik en verkaveling goed schetst.

Op een kaart uit 1825 is het hele gebied nog nauwelijks gevuld met topografische details. Het dorp Leunen is aan de westzijde van de kaart als gehucht aangegeven. Het gebied bestaat dus toen nog geheel uit woeste gronden.

figuur 4. topografie 1850 [1880]

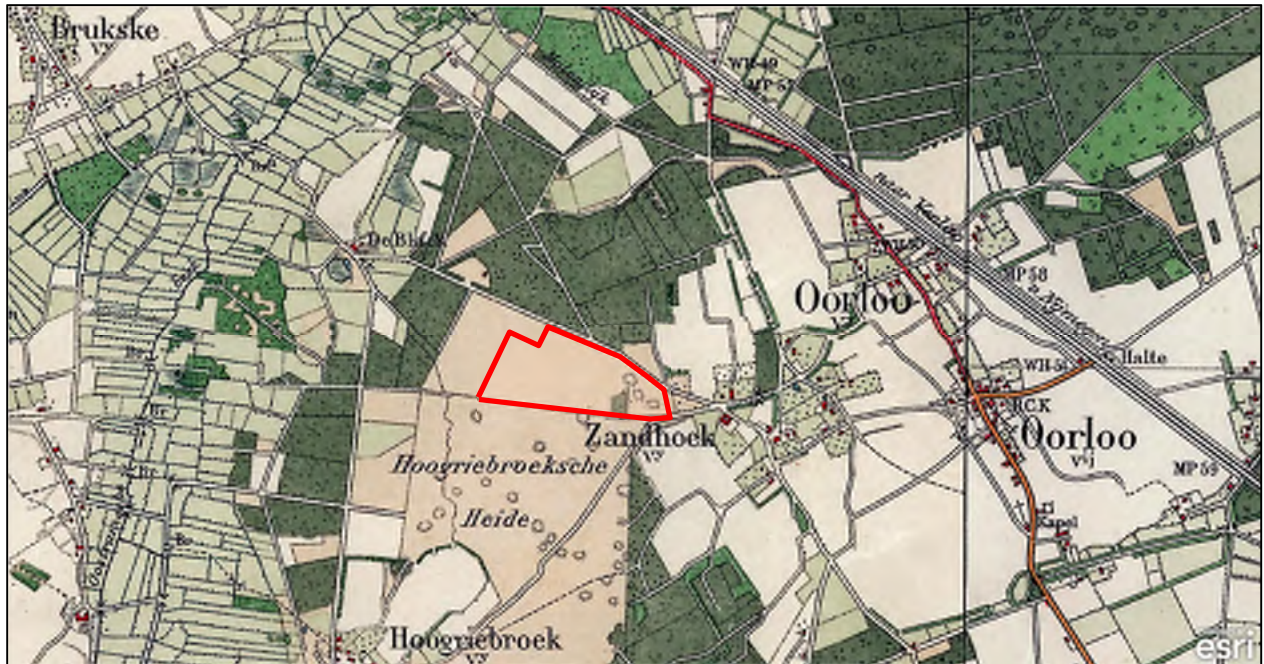
Op de kaart van 1850 [de kaart van 1880 is ongewijzigd] is het gebied al duidelijker te zien. Het is nog steeds onontgonnen gebied, al wel doorsneden door veldwegen. Het puntje grond net buiten het gebied, aan de oostzijde, is beplant; waarschijnlijk met eikenhakhout. Gehuchten als Hoog Rietbroek, Zandhoek en Oirlo zijn ingetekend, met de ontginningen daaromheen.

figuur 5. topografie 1900 [1920]

Uit de kaart van 1900 [1920 ongewijzigd] blijkt dat zich al een aantal veranderingen hebben voorgedaan. Het westelijk gedeelte is tezamen met het gebied rond het Stokven bebost, waarbij strakke ontginningspaden zijn aangelegd. Het oostelijke deel is nog onontgonnen. Aanwezige zandkopjes zijn quasi-symbolisch ingetekend. De ontginning met bouwlanden rond Oirlo [Oirle op de kaart] bestaan grotendeels uit akkers, maar ook kleine graslanden, bosjes en hagen. Het gehucht De Black ten westen van het gebied is benoemd.

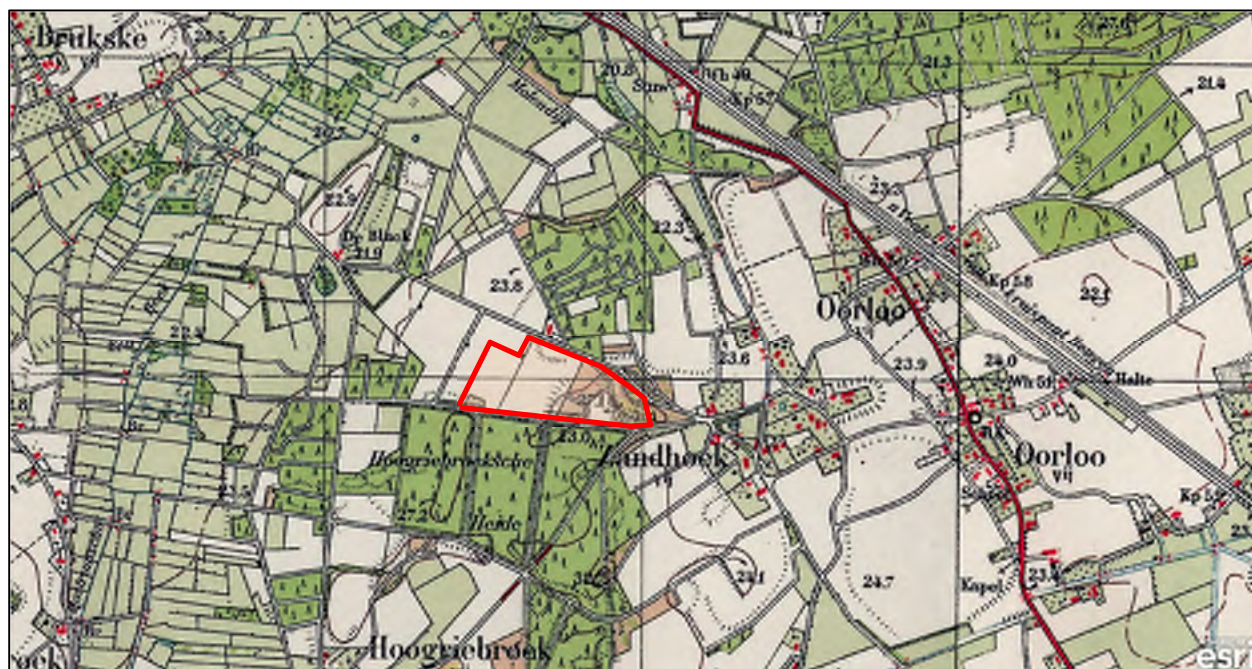
Hoewel niet direct relevant voor dit rapport is de betekenis van het toponiem “De Black” wel interessant, omdat die naam is gebruikt voor de naam van de Blakterweg. Op de kaart is te zien dat de plek laaggelegen is, met enige vennen. De oorsprong zou kunnen zijn vanuit de term “blaak” wat kan duiden op een laagte, of ook zelfs wel een binnenhaven. Een blaak [blak] land is in die betekenis effen, vlak, kaal: een blakke beemd is een grasland dat onder water staat¹. Ook zijn andere betekenissen mogelijk: zelfs een figuurlijke, als in “haven” is thuis. Helemaal duidelijk is dit alles dus nog niet.

figuur 6. topografie 1930 [1935]

De kaarten uit 1930 en 1935 zijn identiek. Op deze kaarten is echter wel een grote verandering te zien. De bebossing, die in 1900/1920 nog aanwezig was, is geheel verdwenen [mislukt?] en er is een klein hoekje nieuwe bebossing te zien. Het oostelijke puntje is heide met bomen. Het gebied maakt nog steeds deel uit van de Hoogrieboeksche Heide. Langs de westzijde van die heide is wel al een nieuwe blokvormige ontginning te zien. Verder blijkt de spoorweg Nijmegen-Venlo aangelegd. Oirlo is gespeld als Oorloo.

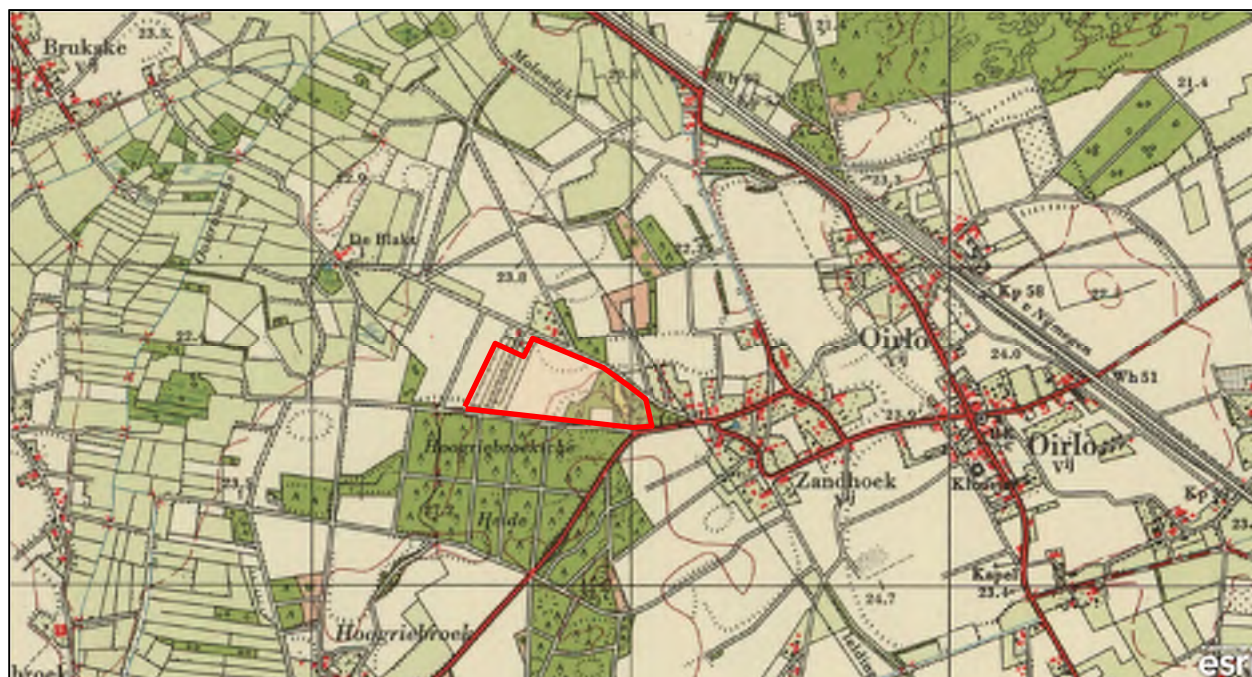
¹ Met dank aan Peter Kroon, Natuurbalans.

figuur 7. topografie 1940 [1950]

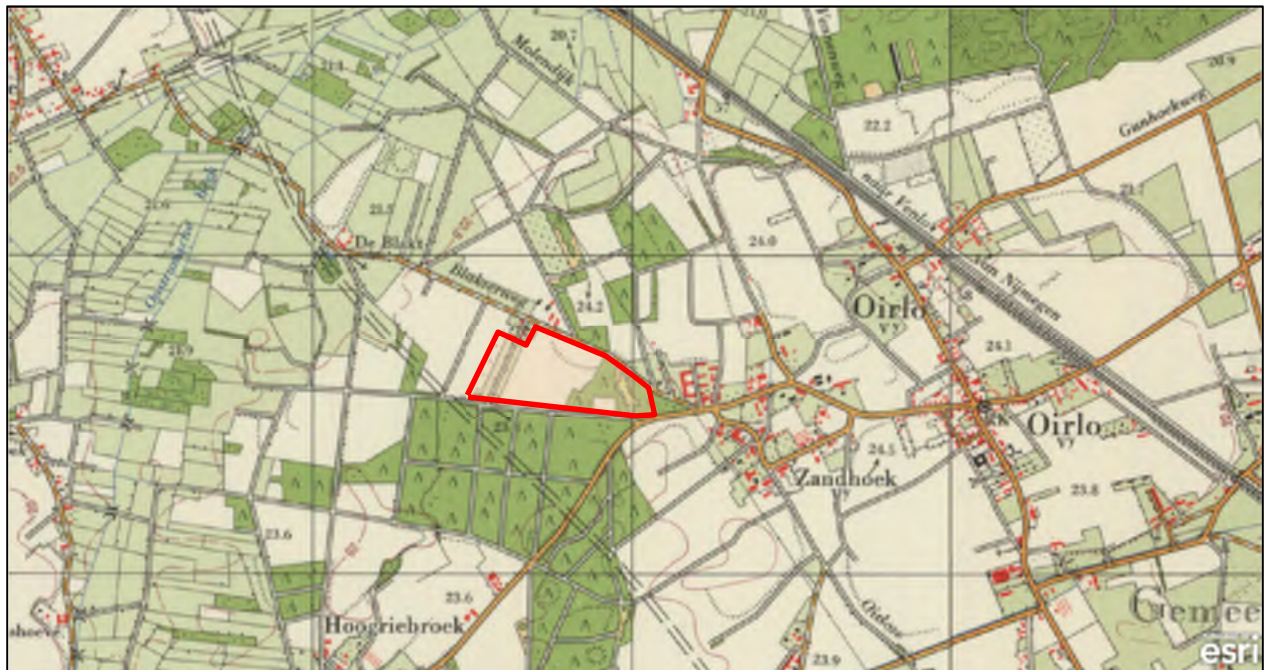
Op de kaart van 1940 [ongewijzigd 1950] is wederom grote veranderingen aangegeven. De westelijke akker is ontstaan, vrijwel zeker door gedeeltelijke afgraving. De net iets te hoge delen, in de zuidwestpunt en in het oostelijk deel zijn daarbij deels gespaard, en aangegeven als heide, en nog niet als bos. In het oostelijke deel is een akkertje zichtbaar. Deze akker bestaat nog steeds, zij het dat het noordelijk gedeelte later is bebost. Ook is de contour zichtbaar van de laagte, maar of hier ook al is ontgraven is onduidelijk; wel aannemelijk. De hoogtelijn van de grens tussen akker en heide is recht, maar de hoogtelijn, net iets westelijk van de huidige grens, is nog wel aangegeven.

Van de Hoogrieboekse heide is inmiddels het noordelijk gedeelte geheel bebost, tot aan de zuidgrens van het objectgebied.

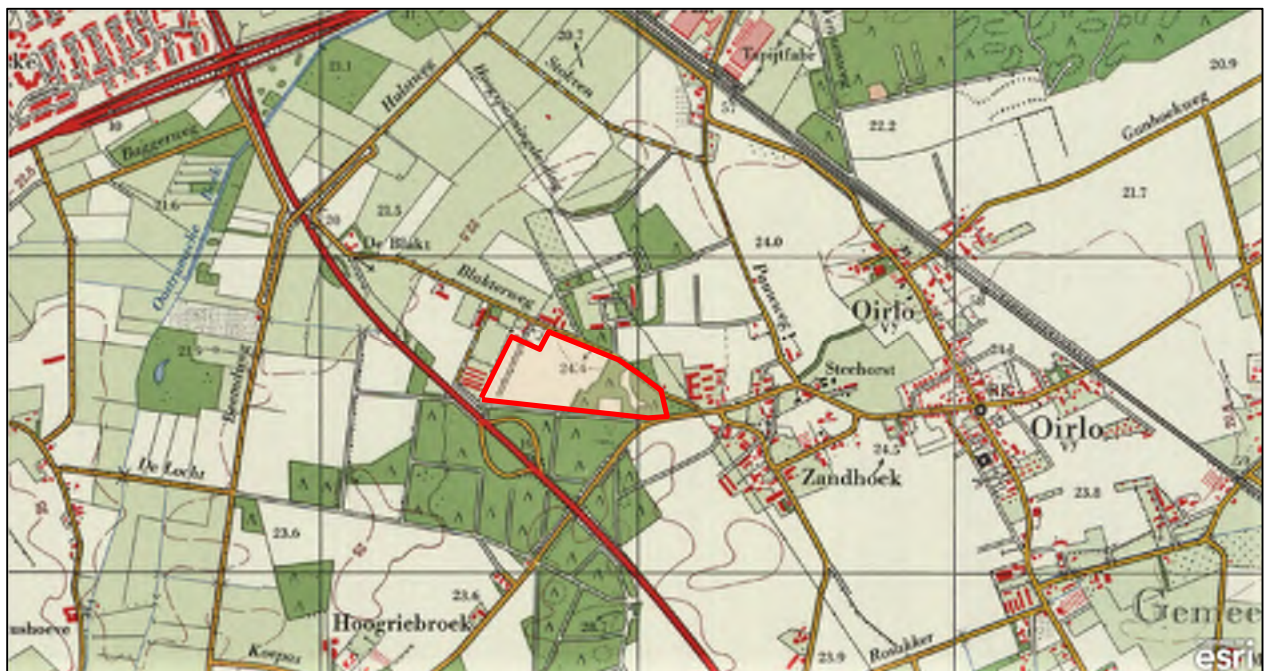
figuur 8. topografie 1960

In 1960 heeft het gebied al eigenlijk zijn huidige contouren en bodemgebruik. De grote akker heeft in het westelijk deel nog een intensiever gebruik, waarschijnlijk tuinbouwkundig gebruik. Het bos is aangelegd, met vooral grove den, de kleine akker is conform de huidige situatie, en de laagte is aangegeven als open zand. Blijkbaar is de zandgroeve nog volledig in gebruik.

figuur 9. topografie 1970

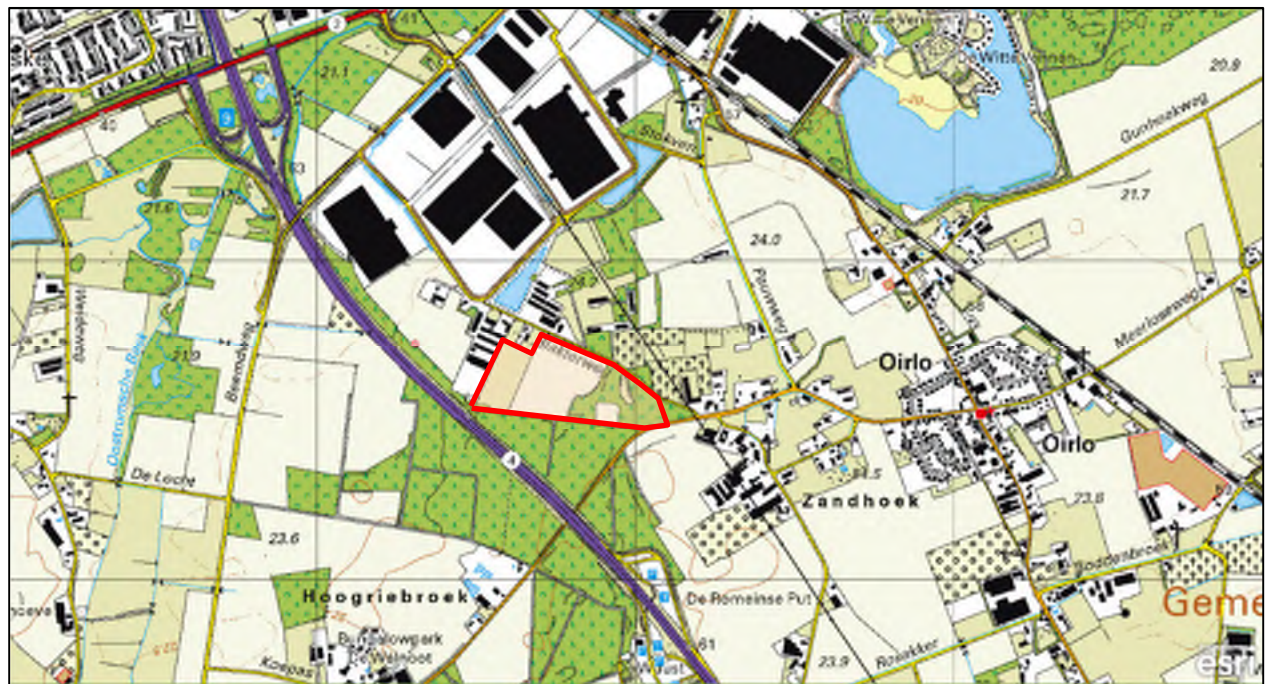
De situatie is in 1970 nog niet zoveel veranderd ten opzichte van 1960. Akkers, bos en groeve zijn ongewijzigd. Het nieuwe tracé van de provinciale weg N73 is aangegeven.

figuur 10. topografie 1990

In 1990 is de intrede van de intensieve veehouderij te zien. Aan de westzijde, net buiten het gebied, verschijnen de eerste stallen. Het tuinbouwkundige gebruik is beëindigd. De groeve is in gebruik als akkertje, en de doorgang naar het zuiden ervan is afgesloten.

In 2000 is de groeve nog verder verkleind tot zijn huidige omvang, en wordt gebruikt als grasland. De veehouderij heeft zich verder uitgebreid.

In 2016 is aan het terreingebruik in het gebied niet wezenlijks veranderd. Het westelijk deel is nu grasland. Opvallend is natuurlijk de realisatie van het bedrijventerrein tussen De Blakt en het voormalige Stokven.

Conclusie

Het projectgebied heeft zich, op een voor deze streek klassieke wijze, namelijk door stapsgewijze ontginning, ontwikkeld van een onderdeel van een uitgestrekt gebied met woeste gronden [droge en natte heide, vennen en zandverstuivingen] naar een terrein met regulier gebruikte akkers en een late heidebebossing. De oorspronkelijke bodem is daarbij aangetast door ontginning in combinatie met afgraving. Slechts een klein gedeelte van het terrein heeft nog een oorspronkelijke bodem.

In het gebied zijn geen bijzondere cultuurhistorische waarden in het grondgebruik aanwezig.

5. Terreinbeschrijving

Om de details van het huidige terreingebruik afdoende te beschrijven is het gebied onderverdeeld in een zevental percelen, genummerd A tot en met F; zie figuur 13.

figuur 13. Perceelskaart van het gebied.

Perceel A

Perceel A bestaat vooral uit grove den van ongeveer 70 jaar, in een soms vrij open stand, bijgemengd met zomereik en wat berk. Voor een deel bestaan de eiken aan de oostzijde uit doorgegroei en op enen gezet voormalig hakhout. De ondergroei bestaat vooral uit stekelvaren en braam. De houtkwaliteit van de dennen is redelijk, die van de eiken en berken matig. Op enkele plaatsen kom opslag van prunus voor.

Bij een hoogte van ongeveer 15 meter gaat het om bos met boniteit IV met een lopende bijgroei van 4,4 m³/ha/jaar en een gemiddelde opbrengst van 3,3 m³/ha/jaar. Dat is weinig en uit de aard van de bodem geheel begrijpelijk.

De bodem van alle bospercelen bestaat uit een duinvaaggrond Zd21, leemarm en zwak lemig fijn zand met grondwatertrap VII. In de ondergrond komt geen oud dekzand voor, en ook geen overstoven oud podzolprofiel. Het zand heeft een losse pakking. De A1 is dun en humusarm. Kortom, deze bodem behoort tot de armste bodemtypen van Nederland. Het is overigens zeer geschikt als bouwzand en daarnaast gemakkelijk te winnen.

figuur 14. Bodemprofiel in opengegraven zandduin in een mini-groef, perceel E.

Perceel B

Dit perceel omvat de voormalige zandwinning. Nadat de winning gestaakt werd is het perceel in gebruik genomen als grasland, wellicht ook als akkertje. Het is bemest en er zal jaarlijks twee of drie sneden gras van worden geoogst. Naast breedbladige productiegrassen komt vooral aan de randen wat brandnetel en akkerdistel voor.

Het perceel liep vroeger nog iets verder naar het zuiden door, met zelfs ook een ontsluiting op de Hoogriebroekse weg. Deze uitweg is in de loop der tijd verbost. Daartussenin is een deel van de voormalige groeve gebruikt als vuilstort voor boerenbedrijfsafval. Deze plek is inmiddels geheel overwoekerd met brandnetel, vlier en braam. Aan de noordzijde staan enkele espen die daar ook sterk verjongen.

Perceel C

Dit perceel bestaat vooral uit grove den van ongeveer 55-60 jaar oud, in een vrij dichte stand, bijgemengd met wat zomereik en berk. De ondergroei bestaat vooral uit smeie, stekelvaren en braam. Naast enkele lijsterbessen zijn er flinke horsten met ook oudere prunus. De houtkwaliteit van de dennen is [zeer] matig, die van de eiken en berken matig.

Bij een hoogte van ongeveer 13 meter gaat het ook om bos met boniteit IV met een lopende bijgroei van 4,6 m³/ha/jaar en een gemiddelde opbrengst van 2,7 m³/ha/jaar. Dat is weinig, en ook nog van een matige houtkwaliteit door de vele kromme stammen. Wellicht is dit een herkomstkwesitie. Deze opstand is een tiental jaar jonger dan het bos van de percelen A en E.

Perceel D

Dit is een geheel door bos omsloten akker. In de bosrand komen enkel struiken voor, vooral prunus overigens, maar de overgang bos/akker is scherp. In 2017 zijn er aardappels geteeld.

Perceel E

Perceel E bestaat, evenals perceel A, vooral uit grove den van ongeveer 70 jaar, maar in een soms vrij dichte stand, bijgemengd met zomereik en wat berk. De ondergroei bestaat vooral uit stekelvaren en braam. De houtkwaliteit van de dennen is redelijk, die van de eiken en berken matig. Op enkele plaatsen komt opslag van prunus voor, maar ook eik en berk zijn in de ondergroei te vinden.

Bij een hoogte van ongeveer 15 meter gaat het om bos met boniteit IV met een lopende bijgroei van 4,4 m³/ha/jaar en een gemiddelde opbrengst van 3,3 m³/ha/jaar. Dat is eveneens een geringe houtproductie.

figuur 15. Een van de vijf monumentale eiken.

In perceel E, en ook in perceel B bij de ingang van de Blakterweg, komen enkel zeer fraai uitgegroeide eiken voor. Deze bomen staan precies op de hoekpunten van de percelen. In totaal gaat het om vijf bomen: 3 in perceel E en twee in perceel B.

De bomen zijn nooit opgekroond of gesnoeid. Ze zijn alle vitaal en monumentaal; imponerende bomen. Uit de topografische kaarten valt niet op te maken of op deze plaatsen al voor de aanplant van het bos stonden. De bomen lijken ouder dan ongeveer 70 jaar, maar soms kunnen hoekbomen in omstandigheden met voldoende licht daarvan goed profiteren. Dat ze min of meer vrijgestaan hebben is duidelijk te zien.

De locaties van de vijf eiken zijn aangegeven in figuur 16.

figuur 16. De locaties van de vijf monumentale eiken.

Perceel F

Dit grote akkercomplex wordt aan de zuidzijde begrensd door een stevige laan van Amerikaanse eik, aan de westzijde door een gemengde bomenrij en verder door verschillende veehouderijen en woonhuizen. Het heeft een vrij open karakter. Ook hier zijn dit jaar aardappels geteeld.

Perceel G

Dit zeer kleine overhoekje bestaat uit enkele bomen [vooral eik en wat berk] op het oorspronkelijk dekzandprofiel. Deze zijn vitaal en kunnen vrijuit groeien. Het pad, dat vroeger het noordelijke pad was van de Hoogriebroekse heidebebossing, loopt hier dood vanwege de doorsnijding van de snelweg. Ter plekke wordt betrekkelijk veel afval gestort, zowel op het pad als in het bosje.

Conclusies

De houtteeltkundige productiewaarde van de bospercelen is beperkt, de houtkwaliteit is evenzo matig tot zeer matig. Met dunning zal derhalve geen winst te behalen zijn, tenzij gemikt wordt op een verlenging en continuïteit van de opstand door de beste bomen te selecteren en vrij te stellen.

De landschappelijk waarde van dit groene element is, als afwisseling in dit intensieve agrarische landschap, en al bijna dit stedelijke landschap, zeker van waarde. De begrenzingen zijn echter scherp en zonder fraaie overgangen tussen bos, akker en/of grasland. De interne landschaps-ecologische samenhang is derhalve niet groot.

De beide kleine agrarische percelen B en D vormen een landschappelijke afwisseling, en hebben daardoor enige belevingswaarde voor de wandelaar, maar het is ook een afwisseling in een relatief al klein bosgebied.

De vijf monumentale “grenseiken” hebben ontegenzeggelijk een grote visueel-landschappelijke waarde, zeker als deze bomen verder vrijgesteld zouden worden. Nu zijn de beeldbepalende kwaliteiten verborgen. In combinatie met een eventuele aanleg van het zonnepark zou behoud van deze bomen sterk bijdragen aan een goede landschappelijke inpassing daarvan.

De bodem is op veel plaatsen vergraven, waardoor naar schatting nog ongeveer 20 % van de bodem van het object niet verstoord is. Bovendien is op enkele plaatsen in de afgelopen jaren afval gestort. De bodemkwaliteit in de zin van typerende, oorspronkelijke bodem voor dit landschap is derhalve niet groot.

6. Natuurwaarden

Door het ecologisch adviesbureau Natuurbalans - Limes Divergens BV is een onderzoek verricht naar de aanwezige natuurwaarden. Gezien de beschikbare korte tijdsperiode is gekozen voor een quickscan, waarbij een toetsing is uitgevoerd van de bepalingen van de Wet natuurbescherming [Wnb], onderdelen soortbescherming en gebiedsbescherming. Dit onderzoek is in september 2017 verricht²

In het rapport wordt de onderzoeksvraag gedetailleerd beschreven, maar samenvattend is dit concreet:

- ♦ de verspreiding van beschermde soorten en habitattypen binnen de invloedssfeer van de ingreep;
- ♦ de verplichtingen die bij realisatie van de voorgenomen ingreep voortvloeien uit de bepalingen in de Wnb.

Een van de uitkomsten of antwoorden zou kunnen zijn, en bleek uiteindelijk ook te zijn, dat meer onderzoek [en onderzoekstijd in de juiste periode] noodzakelijk zal zijn om mogelijk overtredingen van de Wnb te vermijden. Een belangrijke procedurele conclusie.

In het rapport wordt per vraagcategorie en per soort[groep] aan antwoord gegeven op de consequenties van de voorgenomen ingreep. In het onderstaande schema is dit samengevat.

GROEN	: geen problemen, de werkzaamheden kunnen zonder meer worden uitgevoerd.
ORANJE	: attentie vereist: de werkzaamheden zijn gebonden aan een periode of wijze van uitvoer.
ROOD	: de werkzaamheden kunnen pas worden uitgevoerd na het treffen van mitigerende maatregelen.
BLAUW	: vervolgonderzoek is nodig voordat uitspraak gedaan kan worden over consequenties t.a.v. de Nbw.
PAARS	: voor uitvoering van de werkzaamheden is een ontheffing nodig.

NATUURWAARDEN	NEGATIEVE EFFECTEN ALS GEVOLG VAN DE INGREEP	ACTIE / MITIGERENDE MAATREGELEN	ONTHEFFING NODIG?
WNB: SOORTENBESCHERMING			
Vleermuizen	Nog niet te bepalen	Vervolgonderzoek uitvoeren	
Grondgebonden zoogdieren (das, eekhoorn)	Nog niet te bepalen	Vervolgonderzoek uitvoeren	
Vogels met jaarrond beschermde nesten	Nog niet te bepalen	Vervolgonderzoek uitvoeren	
Vogels (excl. soorten met jaarrond beschermde nesten)	Verstoring in broedseizoen	Werken buiten broedseizoen (dat loopt van maart t/m juli), of mitigerende maatregelen treffen vóór aanvang broedseizoen	Nee
Ongewervelden (rode bosmier)	Vernietiging nesten	Tijdig verplaatsen van nesten	Nee
WNB: GEBIEDSBESCHERMING			
Locatie ligt buiten Natura 2000-gebied, geen externe werking	Geen	Geen	Nee

Nader onderzoek naar das en eekhoorn kan in de herfst tot en met volgend voorjaar uitgevoerd worden. Het noodzakelijke onderzoek naar vleermuizen conform het vleermuisprotocol kan alleen in de periode mei tot en met december plaatsvinden.

figuur 17. De grootste van de mierenhopen van rode bosmier in het westelijk bosgedeelte, en ook in absolute zin een zeer grote kolonie.

7. Eindconclusie en aanbevelingen

Dit rapport is, evenals het hieraan gekoppelde rapport van Natuurbalans, een eindconcept. De tijd om de mogelijke conclusies definitief af te stellen ontbrak helaas, evenals een mogelijkheid voor een nader overleg met de opdrachtgever. We verwachten echter niet dat aan de definitieve inhoud relevante veranderingen zullen optreden, en de nu gepresenteerde conclusies zullen dan ook niet of nauwelijks wijzigen.

In elke paragraaf hierboven zijn al eerste conclusies getrokken. Samengevat kan tot het volgende eindoordeel gekomen worden:

1. In het gebied zijn geen bijzondere cultuurhistorische waarden in het grondgebruik aanwezig.
2. De bodem is op veel plaatsen vergraven, waardoor de oorspronkelijke geomorfologie grotendeels verloren is gegaan.
3. De houtteeltkundige productiewaarde van de bospercelen is beperkt, de houtkwaliteit is evenzo matig tot zeer matig.
4. De landschappelijk waarde van dit groene element is, als afwisseling in dit intensieve agrarische landschap en al bijna stedelijke landschap, zeker van waarde.
5. De landschapsecologische waarde is beperkt.
6. De vijf monumentale “grenseiken” hebben ontegenzeggelijk een grote visueel-landschappelijke waarde.
7. Er is geen probleem met een eventuele externe werking op andere natuurterreinen in de omgeving.
8. Er is nader onderzoek nodig om zeker te zijn dat er geen bepalingen uit de Wnb worden overtreden. Het betreft vleermuizen, das, eekhoorn en broedvogels.

Tenslotte zijn er de volgende aanbevelingen te geven:

1. Als er sprake zou moeten zijn van kap van het bos, zoek dan voor het compensatiegebied een terrein dat een bestaande dassenpopulatie kan versterken.
2. De vijf monumentale “grenseiken” zouden behouden moeten blijven bij een nader te bepalen vergunningsvoorschrift voor landschappelijke inpassing
3. Er zijn mitigerende maatregelen mogelijk: werken buiten het broedseizoen, struikvrij maken en bosmiernesten verplaatsen. Neem deze maatregelen op in een ecologisch uitvoeringsprotocol en in het bestek.

Colofon

Rapport ism bureau Natuurbalans